

P.J. van Koppen. (2006). Het broddelwerk van Bullens en zijn tuchtcommissie. *Nederlands Juristenblad*, 81, 2419.

Met ook:

T.M. Schalken. (2006). Commissie Posthumus overspeelde haar hand in de zaak van de Schiedammer Parkmoord. *Nederlands Juristenblad*, 81, 2297-2298.

T.M. Schalken. (2006). Naschrift. *Nederlands Juristenblad*, 81, 2419-2420.

Commissie Posthumus overspeelde haar hand in de zaak van de Schiedammer Parkmoord

1768 Kort nadat de rechterlijke dwaling in de gerechtmakende zaak van de Schiedammer parkmoord kwam vast te staan, ging het team van advocaat-generaal Posthumus aan de slag om de gang van zaken tijdens opsporing en vervolging op een rijtje te zetten. Dat leverde een dik rapport op waarin ernstige fouten bij politie en openbaar ministerie aan de kaak werden gesteld.

Dit rapport, dat terecht om zijn openheid werd toegejuicht, bleef op ten minste één onderdeel onstreden: dat was de kritiek op het optreden van de deskundige prof. Ruud Bullens, die door de officier van justitie was ingeschakeld om het welzijn van de elfjarige Maikel (die aan de moordenaar van Nienke was ontsnapt) in de gaten te houden.

Het team van Posthumus – waaraan ook nog een hoogleraar strafrecht was toegevoegd – vond het 'onbegrijpelijk' dat Bullens, die enkele verhoren van Maikel achter een glasscherm bijwoonde, toen niet had ingegrepen, met name toen de 'verwuring' door een rechercheur werd nagespeeld.

Met dat oordeel – waarin een niet mis te verstaan verwijt besloten ligt – gingen de media en de politiek aan de haal. Hoe is het mogelijk dat een kind tijdens zo'n keihard verhoor niet wordt beschermd door een deskundige die juist in het belang van dat kind was aangesteld?

Mij lijkt dat mediaspecialisten zich eens over deze zaak zouden moeten buigen om uit te zoeken hoe het kan dat een onstreden kwestie (al of niet ingrijpen) – die geen enkele directe of gevoelige relatie heeft

Het kan niet anders dan dat die buitenproportionele reactie is veroorzaakt door de wijze waarop de kwestie in het rapport wordt besproken waarna de daaraan gekoppelde one-liner als waardenoordeel ('onbegrijpelijk') zijn werk deed. Posthumus en Bullens zijn hierover onlangs in dit blad met elkaar in discussie getreden (*NJB* 2006/25, 1062, p. 1356, *NJB* 2006/26, 1113, p. 1423 en p. 1425).

Posthumus verdedigde zich met het argument dat hij niet verantwoordelijk is voor de wijze waarop de media met zijn rapport op de loop zijn gegaan. Het is onriems dat het College van toezicht, dat op 16 oktober jongstleden uitspraak deed in de tuchtzaak tegen Bullens, precies datzelfde argument gebruikt om Bullens een verwijt te maken.¹

Dat verwijt houdt in dat je ook verantwoordelijk bent voor de (verkeerde) manier waarop anderen voorzienbaar op jouw optreden reageren. Het team Posthumus kan, tenminste voor een deel, medeverantwoordelijk worden gehouden voor de volstrekt buitenproportionele reactie op de persoon van Bullens.

Zeker, een dergelijke verantwoordelijkheid rust ook op de deskundige die er rekening mee moet houden dat zijn uitspraken ook wel eens anders kunnen worden begrepen. Dat hangt dan wel helemaal af van de omgeving waarbinnen die uitspraken worden gedaan.

Bullens zou bij het aanvaarden en de uitvoering van zijn opdracht ruimte hebben gelaten voor onduidelijkheid, even zijn

beurde en wel om aan te geven welke hulpverlening hij nodig had en dat hij buiten de opsporing kon blijven. De politie interpreteerde de uitspraken van Bullens anders en wel om een mogelijke verdenking tegen Maikel te onderbouwen.

Waarom zou het argument van de niet-gewilde reactie wel in het voordeel van het team Posthumus mogen werken en niet in dat van Bullens, terwijl deze nota bene te maken had met een omgeving van professionele politie- en justitiemensen van wie toch verwacht mag worden dat zij adequaat zouden reageren. In de wervelende ruimte van de publieke opinie weet je het maar nooit, dus moet je daar extra voorzichtig zijn.

Het punt van de professionele verantwoordelijkheid blijkt in de uitspraak van het College cruciaal bij de bespreking van de belangrijkste klacht tegen Bullens: het niet ingrijpen tijdens een hard verhoor. Daarvan vindt het College dat Bullens vrijuit gaat – waarmee de harde kern van de kritiek van het team Posthumus onderuit wordt gehaald – omdat hij simpelweg niet bevoegd was. 'De pedagoog kan niet beoordelen vanuit welke strategie de verhoorders opereren en kan geen verantwoordelijkheid nemen voor de verboormethoden die behoren tot de deskundigheid en de bevoegdheid van anderen. ... Politie en justitie zijn verantwoordelijk, het is hun vak, hun bevoegdheid en zij kunnen er op worden aangesproken.'

Zo geformuleerd lijkt mij dat deze opvatting voor enige aansparing vatbaar is. Maar is

beurde en wel om aan te geven welke hulpverlening hij nodig had en dat hij buiten de opsporing kon blijven. De politie interpreteerde de uitspraken van Bullens anders en wel om een mogelijke verdenking tegen Maikel te onderbouwen.

Waarom zou het argument van de niet-gewilde reactie wel in het voordeel van het team Posthumus mogen werken en niet in dat van Bullens, terwijl deze nota bene te maken had met een omgeving van professionele politie- en justitiemensen van wie toch verwacht mag worden dat zij adequaat zouden reageren. In de wervelende ruimte van de publieke opinie weet je het maar nooit, dus moet je daar extra voorzichtig zijn.

1768 Kort nadat de rechterlijke dwaling in de gerechtmakende zaak van de Schiedammer parkmoord kwam vast te staan, ging het team van advocaat-generaal Posthumus aan de slag om de gang van zaken tijdens opsporing en vervolging op een rijtje te zetten. Dat leverde een dik rapport op waarin ernstige fouten bij politie en openbaar ministerie aan de kaak werden gesteld.

Dit rapport, dat terecht om zijn openheid werd toegejuicht, bleef op ten minste één onderdeel onstreden: dat was de kritiek op het optreden van de deskundige prof. Ruud Bullens, die door de officier van justitie was ingeschakeld om het welzijn van de elfjarige Maikel (die aan de moordenaar van Nienke was ontsnapt) in de gaten te

Het kan niet anders dan dat die buitenproportionele reactie is veroorzaakt door de wijze waarop de kwestie in het rapport wordt besproken waarna de daaraan gekoppelde one-liner als waardenoordeel ('onbegrijpelijk') zijn werk deed. Posthumus en Bullens zijn hierover onlangs in dit blad met elkaar in discussie getreden (*NJB* 2006/25, 1062, p. 1356, *NJB* 2006/26, 1113, p. 1423 en p. 1425).

Posthumus verdedigde zich met het argument dat hij niet verantwoordelijk is voor de wijze waarop de media met zijn rapport op de loop zijn gegaan. Het is onriems dat het College van toezicht, dat op 16 oktober jongstleden uitspraak deed in de tuchtzaak tegen Bullens, precies datzelfde argument

geval verdedigbaar was, omdat Bullens de hardheid van het verhoor, zowel daarvoor als daarna, met Maikel had besproken en dus de consequenties daarvan onder ogen had gezien.

Wat verder in de uitspraak van het College verbaast, is dat die verantwoordelijkheid van politie en OM niet wordt doorgetrokken naar de wijze waarop zij een gedragsdeskundige tegemoet behoren te treden. Heeft het OM niet de leiding van het opsporingsonderzoek? Is het OM niet medeverantwoordelijk voor de wijze waarop anderen daarin participeren? Als er onduidelijkheid was ontstaan ten aanzien van Bullens' optreden, was het dan niet mede de laak van de zaakofficier om die onduidelijkheid op te heffen?

Natuurlijk, het is een zaak van professionele zorgvuldigheid om de grenzen van het eigen vakgebied te bewaken. Maar dat geldt toch ook voor het terrein van politie en OM. In het rapport Posthumus staat te lezen dat het OM en de politie hun eigen verantwoordelijkheid 'onvolledig invulden' door de aanwezigheid van Bullens. Dit lijkt een andere manier om te zeggen dat het politie en OM eigenlijk wel goed uitkwam om de uitspraak van Bullens in een hen welgevallige richting te interpreteren. Gaat het dan niet wat ver om een dergelijk gebrek aan taakopvatting, zoals het College

deed, vooral in de schoenen van Bullens te schuiven en hem daarvoor een tuchtrechtelijke waarschuwing te geven?

Die waarschuwing was ook in een ander opzicht nogal overbodig. Het is onmiskenbaar dat de beroepscode van pedagogen ontoereikend is voor de normatieve beoordeling van het optreden van de gedragsdeskundige tijdens verhoorsituaties. Het College onderstreept dat met nadruk. Er mocht hard gewerkt worden aan richtlijnen op dat punt, zegt het College.

Maar dan is de vraag op basis waarvan – op grond van welke professionele norm – het College een tuchtrechtelijke maatregel heeft opgelegd. Het geldt als een algemeen rechtsprincipe – mede voortvloeiend uit de legaliteitseis van het EVRM – dat een norm duidelijker en voorspelbaarder moet zijn als daarop een sanctie, dus ook een tuchtrechtelijke maatregel, wordt gebaseerd.

Wat doet het College? Het ziet de gang van zaken als een 'leerpunt', omdat heldere criteria ontbreken. Hoe kan het anders, als ook externe deskundigen sterk verdeeld blijken: zo meent prof. Willem-Albert Wagenaar dat het niet-ingrijpen bij een hard verhoor van een kind zeer wel verdedigbaar kan zijn, terwijl prof. Corine de Ruiter in deze zaak het tegendeel beweert.

Maar intussen formuleert het College wel een nieuwe (impliciete) norm teneinde de

onde en vage beroepscode (die van de zorgvuldigheid) nadere inhoud te geven, terwijl die nieuwe toegespitste norm nog niet bestond of niet voldoende duidelijk was op het moment van het gewraakte optreden, maar wel daarop van toepassing wordt verklaard. In het strafrecht is dat een doodzonde. Ook het team Posthumus toetste het optreden van Bullens aan een protocol voor studieverhoor, terwijl dat toen (in 2000) nog niet als officiële richtlijn kon worden beschouwd (rapport, p. 89).

Soms zijn strafzaken zo complex en de omstandigheden zo hectisch dat woorden, in de subtiële wisselwerking tussen onderdruk staande persoonlijkheden, een ander gewicht krijgen. Zo moet het Bullens zijn vergaan. Wat mij in deze zaak met intense verbazing achterlaat is de grote vraag hoe het kan dat het hele justitieapparaat een gerenommeerde deskundige, die decennialang de moeilijkste gevallen voor politie en justitie heeft helpen oplossen, van de ene op de andere dag, terwijl politici en journalisten elkaar nakakelen, in de diepste diepte laat vallen. Dat vind ik pas echt 'onbegrijpelijk'. ■

Tom Schalken (emeritus-hoogleraar strafrecht Vrije Universiteit Amsterdam)

kundige tegemoet behoren te treden. Heeft het OM niet de leiding van het opsporingsonderzoek? Is het OM niet medeverantwoordelijk voor de wijze waarop anderen daarin participeren? Als er onduidelijkheid was ontstaan ten aanzien van Bullens' optreden, was het dan niet mede de laak van de zaakofficier om die onduidelijkheid op te heffen?

Natuurlijk, het is een zaak van professionele zorgvuldigheid om de grenzen van het eigen vakgebied te bewaken. Maar dat geldt toch ook voor het terrein van politie en OM. In het rapport Posthumus staat te lezen dat het OM en de politie hun eigen verantwoordelijkheid 'onvolledig invulden' door de aanwezigheid van Bullens. Dit lijkt

College onderstreept dat met nadruk. Er mocht hard gewerkt worden aan richtlijnen op dat punt, zegt het College.

Maar dan is de vraag op basis waarvan – op grond van welke professionele norm – het College een tuchtrechtelijke maatregel heeft opgelegd. Het geldt als een algemeen rechtsprincipe – mede voortvloeiend uit de legaliteitseis van het EVRM – dat een norm duidelijker en voorspelbaarder moet zijn als daarop een sanctie, dus ook een tuchtrechtelijke maatregel, wordt gebaseerd.

Wat doet het College? Het ziet de gang van zaken als een 'leerpunt', omdat heldere criteria ontbreken. Hoe kan het anders, als ook externe deskundigen sterk verdeeld blijken: zo meent prof. Willem-Albert Wa-

voor studieverhoor, terwijl dat toen (in 2000) nog niet als officiële richtlijn kon worden beschouwd (rapport, p. 89).

Soms zijn strafzaken zo complex en de omstandigheden zo hectisch dat woorden, in de subtiële wisselwerking tussen onderdruk staande persoonlijkheden, een ander gewicht krijgen. Zo moet het Bullens zijn vergaan. Wat mij in deze zaak met intense verbazing achterlaat is de grote vraag hoe het kan dat het hele justitieapparaat een gerenommeerde deskundige, die decennialang de moeilijkste gevallen voor politie en justitie heeft helpen oplossen, van de ene op de andere dag, terwijl politici en journalisten elkaar nakakelen, in de diepste diepte laat vallen. Dat vind ik pas echt

Het broddelwerk van Bullens en zijn Tuchtcommissie

1858 Tom Schalken tracht in zijn verhaal Bullens en de Tuchtcommissie van de Nederlandse Vereniging van Opvoedkundigen te verdedigen. Hij faalt jammerlijk, omdat hij wel erg losjes omgaat met de feiten.

Ruud Bullens heeft in de Schiedammer Parkmoordzaak op verschillende manieren een scheve schaats gereden. Daarvan is bij de NVO-tuchtcommissie slechts een tweetal aan de orde gesteld: (1) Het niet ingrijpen bij de studioverhoren van Maikel waarin onder andere de verwurging werd nagespeeld en (2) het inleveren van een vertrouwelijk bandje bij de recherche van een therapie sessie met Maikel. Voor het eerste is Bullens niet veroordeeld door de Tuchtcommissie, voor het tweede heeft hij een waarschuwing gekregen. Als Bullens een psycholoog was geweest, had hem dat misschien wel meer opgeleverd dan alleen een waarschuwing, want het is een schending van het heiligste der heiligste: de vertrouwelijkheid van de therapiekamer.

Over het niet ingrijpen in het verhoor zijn twee punten aan de orde gekomen bij de Tuchtcommissie. De Commissie veronderstelt dat er een regel is die zich verzet tegen ingrijpen door Bullens bij zo'n verhoor. Die regel bestaat niet en is hen slechts door Bullens zelf aangepraal. Sterker: Bullens was ingehuurd om Maikel te beschermen en dus ingehuurd om zo nodig in te grijpen. De Tuchtcommissie had zich wel eens in dit soort juridische kwesties mogen verdiepen. Ten tweede had de Tuchtcommissie zich moeten afvragen of ingrijpen geïndiceerd was. Ook dat heeft de Tuchtcommissie niet gedaan. De Tuchtcommissie heeft zelfs niet de moeite genomen om naar de banden van de verhoren te kijken. En passant heeft Bullens nog uerwergutseleerwagabij hū die verhooren dan

Ruud Bullens heeft in de Schiedammer Parkmoordzaak op verschillende manieren een scheve schaats gereden. Daarvan is bij de NVO-tuchtcommissie slechts een tweetal aan de orde gesteld: (1) Het niet ingrijpen bij de studioverhoren van Maikel waarin onder andere de verwurging werd nagespeeld en (2) het inleveren van een vertrouwelijk bandje bij de recherche van een therapie sessie met Maikel. Voor het eerste is Bullens niet veroordeeld door de Tuchtcommissie, voor het tweede heeft hij een waarschuwing gekregen. Als Bullens een psycholoog was geweest, had hem dat misschien wel meer opgeleverd dan alleen een waarschuwing, want het is een schending van het heiligste der heiligste: de ver-

wel gedaan heeft.

Het valt mij van Schalken tegen dat hij dit soort broddelwerk – zowel van Bullens als van die Tuchtcommissie – verdedigt. Het is eveneens broddelwerk doordat de Tuchtcommissie in haar onwetendheid een groot deel van de grove fouten van Bullens in de Schiedammer Parkmoord niet aan de orde heeft gesteld. Dat betreft het uitvoeren van een persoonlijkheidsonderzoek met als conclusie dat Maikels verhaal geloofd moet worden. Dat is psychologische onzin en Bullens weet dat. Met een persoonlijkheidsonderzoek kun je niet een conclusie trekken over het waarheidsgehalte van een getuigenverklaring. Bullens schermt er echter steeds mee dat hij de conclusie trok dat Maikel de waarheid sprak. De Tuchtcommissie is kennelijk te slecht geëquipeerd om dat te doorzien. De Tuchtcommissie heeft het ook niet over Bullens' optreden op basis van die conclusie bij de rechter-commissaris. Daar heeft hij onder andere uitgelegd dat het signalement dat Maikel heeft gegeven een perifeer element in zijn waarneming was. Men hoefde dat signalement dus niet serieus te nemen. Die op niets gebaseerde verklaring bij de rechter-commissaris maakte de weg vrij voor de rechtbank en het hof om Borsboom – die absoluut niet aan Maikels signalement voldeed – te veroordelen.

'Bullens zou bij het aanvaarden en de uitvoering van zijn opdracht ruimte hebben gelaten voor onduidelijkheid over zijn specifieke rol: was hij de beschermer, de vertrouwenspersoon van Maikel of speelde hij ook een rol in het opsporingsonderzoek door de politie?', schrijft Schalken. Welnu, Bullens heeft met al zijn ervaring al die rollen met verve aanvaard en nog wel meer: hij is ook onrechtvaardig als getuigen deskundige in haar onwetendheid een groot deel van de grove fouten van Bullens in de Schiedammer Parkmoord niet aan de orde heeft gesteld. Dat betreft het uitvoeren van een persoonlijkheidsonderzoek met als conclusie dat Maikels verhaal geloofd moet worden. Dat is psychologische onzin en Bullens weet dat. Met een persoonlijkheidsonderzoek kun je niet een conclusie trekken over het waarheidsgehalte van een getuigenverklaring. Bullens schermt er echter steeds mee dat hij de conclusie trok dat Maikel de waarheid sprak. De Tuchtcommissie is kennelijk te slecht geëquipeerd om dat te doorzien. De Tuchtcommissie heeft het ook niet over Bullens' optreden op basis van die conclusie bij de

dige en dat laatste heeft een belangrijke en desastreuze bijdrage gehad aan de veroordeling van de onschuldige Kees Borsboom.

Het is derhalve terecht dat Posthumus Bullens hard aanpakt. Het is onterecht dat Posthumus zijn 'eigen' mensen minder hard aanpakt. Want uiteindelijk was de officier van justitie Edelhauser verantwoordelijk voor de verhoren van Maikel. Posthumus omschrijft de misdragtigen van openbaar ministerie en politie dermate genuanceerd dat het jokken van de officier van justitie en de advocaat-generaal tegen de rechters geen enkele consequentie voor hen heeft had. Hij is zelfs zo genuanceerd dat het niemand is opgevallen dat hij de politieambtenaren die Borsboom een valse bekentenis afdwongen ook beschuldigt van valsheid in geschrifte.

Blijft de vraag wat onbegrijpelijk is. Schalken vindt het onbegrijpelijk dat het justitie-apparaat Bullens – 'een gerenommeerde deskundige, die decennialang de moeilijkste gevallen voor politie en justitie heeft helpen oplossen' – in de diepste diepte heeft laten vallen. Is het niet eerder 'onbegrijpelijk' dat een opvoedkundige met zoveel justitiële ervaring zoveel misslagen maakt in één enkele zaak?

Hocwel de OM-er Posthumus hard oordeelt over Bullens, is Bullens nog immer lid van de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken, een commissie van het College van Procureurs-Generaal. Het mag eveneens onbegrijpelijk heten dat het College van Procureurs-Generaal ook op dit punt niet de consequenties trekt die geïndiceerd zijn. ■

P.J. van Koppen (Senior Hoofdonderzoeker bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) Leiden en Hoogleraar Rechtspsychologie aan de Faculteiten der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Maastricht en de Vrije Universiteit Amsterdam)

VOOR HET VERHOOR VAN MAIKEL. POSTHUMUS omschrijft de misdragtigen van openbaar ministerie en politie dermate genuanceerd dat het jokken van de officier van justitie en de advocaat-generaal tegen de rechters geen enkele consequentie voor hen heeft had. Hij is zelfs zo genuanceerd dat het niemand is opgevallen dat hij de politieambtenaren die Borsboom een valse bekentenis afdwongen ook beschuldigt van valsheid in geschrifte.

Blijft de vraag wat onbegrijpelijk is. Schalken vindt het onbegrijpelijk dat het justitie-apparaat Bullens – 'een gerenommeerde deskundige, die decennialang de moeilijkste gevallen voor politie en justitie heeft helpen oplossen' – in de diepste diepte heeft laten vallen. Is het niet eerder

veroordeling van een gedragsdeskundige en vraag mij af of er ook legerwicht in de discussie mogelijk is: hij zal toch wel iets goeds hebben gedaan? Nu praat iedereen in politieke en journalistieke kringen over Bullens alsof hij degene is die de Schiedammer parkmoord heeft gepleegd. Naar mijn idee zou de wetenschapper hier met de gebruikelijke distantie ook de andere kant van het verhaal kunnen laten zien, alles in perspectief. Dan zouden opkomende vragen in verhouding geplaatst moeten worden,

bijvoorbeeld in relatie tot de complexiteit van de moordzaak, de turbulentie in die tijd, de operationele en maatschappelijke druk die op de deskundige drukt, het vage normatieve kader waarbinnen hij moest opereren, de integriteit van zijn bedoelingen, de combinatie van zijn taakopdrachten, de al dan niet professionele omgeving waarin hij vragen moest beantwoorden, de verdeling van verantwoordelijkheden. Mogelijk dat dit alles Bullens niet vrijpleit, maar dan zijn we wel in staat tot een evenwichtige

oordeelsvorming. Wetenschappers die alleen maar aanklagen, dragen niet bij aan dat evenwicht. Van Koppen's beschuldiging dat Bullens een belangrijke bijdrage aan de veroordeling van een onschuldige heeft geleverd, is buiten elke proportie. In een wetenschappelijk debat behoort de nuance niet de eerste deugd te zijn die sneuvelt. ■

T.M. Schalken (emeritus-hoogleraar strafrecht Vrije Universiteit Amsterdam)

Advocateneed

1860

De advocateneed luidt als volgt:

'Ik zweer (beloof) getrouwheid aan de Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet, eerbied voor de rechterlijke autoriteiten, en dat ik geen zaak zal aanraden of verdedigen, die ik in gemoede niet gelove rechtvaardig te zijn.'

Volgens G.J.H. Houtzagers (*NJB* 2006/36, 1578, p. 2069) moeten de magische woorden 'getrouwheid aan de Koning' niet letterlijk worden opgevat. Zij moeten volgens hem verstaan worden als getrouwheid aan de parlementaire democratie. Dit uitleg lijkt apert onjuist, reeds omdat de parlementaire democratie is vastgelegd in de Grondwet: gehoorzaamheid aan de Grondwet zweren impliceert dus trouw zweren aan de parlementaire democratie. Advocaten zijn van oudsher woordkunstenaar, zodat het niet aannemelijk is dat zij twee keer hetzelfde zweren. In tal van landen

die geen monarchie hebben, behelst de advocateneed overigens ook geen trouw aan het staatshoofd, maar louter trouw aan de grondwet. Zo luidt de eed voor advocaten in Florida (VS) 'I will support the Constitution of the United States and the Constitution of the State of Florida'. Voor Duitse advocaten geldt een soortgelijke eed. Die luidt: 'Ich schwöre bei Gott, dem Allmächtigen und Allwissenden, die verfassungsmässige Ordnung zu wahren, und die Pflichten eines Rechtsanwalts gewissenhaft zu erfüllen, so wahr mir Gott helfe.' De eed van Franse advocaten van de Parijse balie luidt, kort en krachtig: 'Je jure, comme avocat, d'exercer mes fonctions avec dignité, conscience, indépendance, probité et humanité'. Het merendeel van de Europese advocaten oefent aldus het advocatenberoep prima uit in – en overeenkomstig een parlementaire democratie zonder het staatshoofd er met de haren bij te slepen en, nog erger, trouw te zweren,

En zij mogen warempel ook nog op grond van onze Advocatenwet in ons land als advocaat optreden zonder dat zij trouw aan onze koning hebben gezworen. In wezen discrimineert de huidige Advocatenwet dus tussen Nederlandse advocaten en Europese advocaten uit een Europese republiek en/of niet-monarchistische staatsvorm. Daar komt ten slotte nog bij dat de overbodige te zweren eed aan de koning in strijd komt met het in de mensenrechtenverdragen gegarandeerde recht op vrijheid van 'thought, conscience and religion' als omschreven in artikel 9 EVRM en 18 IVB-PR, welke verdragen beide overigens ook discriminatie wegens het erop nahouden van een opinie/mening verbieden.

Het wordt ons hoog tijd, zoals we al eeuwen hebben gedaan, de Fransen te volgen en de ballast uit het beknellende verleden overboord te kiepen: Dag Napoleon, dag Koning! ■

Gerard Spong (advocaat te Amsterdam)

Naschrift

1861

Door het afleggen van de eed verklaart de advocaat ook gehoorzaamheid aan de Grondwet. Het feit dat in dat deel van de eed het woord Grondwet voorkomt, heeft perspectief. Dan zouden opkomende vragen in verhouding geplaatst moeten worden,

ning' is dat van wezenlijke betekenis voor de inhoud van de eed. Het volgen van de Fransen door de ballast uit het beknellende verleden overboord te kiepen, zoals dat dit alles Bullens niet vrijpleit, maar dan zijn we wel in staat tot een evenwichtige

leid ik af dat de heer Vecnendaal mijn advies heeft gevolgd en dat hij binnenkort de eed of helofte zal afleggen. Een verstandig besluit en een mooi eind voor deze discussie. ■

*G.J.H. Houtzagers (advocaat te Den Haag)
T.M. Schalken (emeritus-hoogleraar strafrecht Vrije Universiteit Amsterdam)*

Advocateneed

1860

De advocateneed luidt als volgt:

'Ik zweer (beloof) getrouwheid aan de Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet, eerbied voor de rechterlijke autoriteiten, en dat ik geen zaak zal aanraden of verdedigen, die ik in gemoede niet gelove rechtvaardig te zijn.'

die geen monarchie hebben, behelst de advocateneed overigens ook geen trouw aan het staatshoofd, maar louter trouw aan de grondwet. Zo luidt de eed voor advocaten in Florida (VS) 'I will support the Constitution of the United States and the Constitution of the State of Florida'. Voor Duitse advocaten geldt een soortgelijke eed. Die luidt: 'Ich schwöre bei Gott, dem

En zij mogen warempel ook nog op grond van onze Advocatenwet in ons land als advocaat optreden zonder dat zij trouw aan onze koning hebben gezworen. In wezen discrimineert de huidige Advocatenwet dus tussen Nederlandse advocaten en Europese advocaten uit een Europese republiek en/of niet-monarchistische staatsvorm. Daar komt ten slotte nog bij dat de overbodige te zweren eed aan de koning in strijd komt met het in de mensenrechtenverdragen gegarandeerde recht op vrijheid